

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskolläraexamen
HT 2021
Fakulteten för lärarutbildning

”Det blir svårt att hinna med allting”

En studie om förskollärares undervisning om
olika kulturer och olika språk i förskolan.

Magdalena Lingman och Matilda Sjöstrand

Författare

Magdalena Lingman och Matilda Sjöstrand

Titel

”Det blir svårt att hinna med allting”: En studie om förskollärares undervisning om olika kulturer och olika språk i förskolan.

Engelsk titel

“It becomes difficult to make time for everything”: A study of preschool teachers' teaching about different cultures and different languages in preschool.

Handledare

Tina Kullenberg

Bedömande lärare

Håkan Sandgren

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare arbetar med att lära barn om olika kulturer och språk och vilken betydelse avdelningsmiljön har i detta arbete. I studien jämförs även om det finns skillnader i arbetssätt hos förskollärare beroende på om de arbetar i en mångkulturell eller i en monokulturell förskola. Studien har genomförts med en kvalitativ forskningsansats där intervjuer genomförts med fem förskollärare på fyra olika förskolor. Studiens teoretiska utgångspunkt har varit ett interkulturellt förhållningssätt och en interkulturell pedagogik ur ett didaktiskt perspektiv. Studiens resultat visar att arbetet med att lära barn om olika kulturer och språk lätt glöms bort på monokulturella förskolor på grund av brist av språklig och kulturell påverkan. Resultatet visar även att undervisningen om kulturer och språk oftast är spontan och på barnens initiativ, i form av frågor, på både mångkulturella och monokulturella förskolor. Resultatet om vilken betydelse avdelningsmiljön har visar att den utformas efter det tema som är aktuellt, vilket gör att olika kulturer och språk inte är fokus i miljön. Däremot används olika sorters pedagogiskt material, till exempel böcker, spel eller appar om olika kulturer och språk för att barnen ska få uppleva likheter och skillnader på ett avslappnat sätt i sin vardag.

Abstract

The purpose of this study is to examine the different methods preschool teachers use when teaching children cultures and languages and what impact the classroom environment has in their work. In the study we also want to find the differences in methods preschool teachers prefer depending on if the preschool has multicultural or monocultural student body. The qualitative research approach applied on this study is interviews with five preschool teachers located at four different preschools. The studies theoretical starting point has been an intercultural approach and an intercultural pedagogy out of a didactical perspective. The result of the study shows that the teaching of cultures and languages is easily set aside at preschools with a monocultural student body, due to the lack of cultural and linguistic influence. The result also show that the teaching of cultures and languages usually is spontaneous and initiated by the children, in the form of questions at both monocultural and multicultural preschools. The result of what impact the classroom environment has shown that it is designed based on the current theme, which in conclusion means that cultures and languages are not integrated in the classroom environment. However, the children have access to different resources to get access to cultures and languages for example books, games, and apps. This is to offer the children opportunities to experience similarities and differences in a relaxed setting at an everyday occurrence.

Ämnesord

Interkulturalitet, mångkulturalitet, förskola, förskollärare, barn, kultur, språk, avdelningsmiljö

Förord

Vi vill börja med att tacka de förskollärare som deltagit i studien. Utan ert deltagande och de erfarenheter ni delade med er av hade inte denna studie blivit av.

Vi vill även tacka vår handledare Tina Kullenberg för det stöd och den hjälp du gett oss i form av tips och inspiration. Även tack till vår bedömande lärare Håkan Sandgren för de kommentarer som hjälpt oss vidare i vårt arbete.

Till sist vill vi även tacka varandra för ett bra samarbete som gjort att arbetet med detta examensarbete har rullat på utan några större problem eller svårigheter. Att skriva tillsammans var en självklarhet tidigt i utbildningen och vi hoppas att vår vänskap fortsätter utvecklas även efter utbildningens slut.

Tack!

Magdalena Lingman & Matilda Sjöstrand

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Begreppsförklaring	8
1.2 Studiens disposition.....	9
2. Syfte och frågeställningar	10
3. Tidigare forskning.....	11
3.1 Flerspråkighet i förskolan.....	11
3.2 Integration i förskolan	12
4. Teoretiskt perspektiv	13
4.1 Interkulturellt förhållningssätt.....	13
4.2 Interkulturell pedagogik	13
5. Vetenskaplig metod	15
5.1 Genomförande	15
5.2 Urval.....	16
5.3 Deltagarbeskrivning	16
5.4 Intervju som metod.....	16
5.5 Forskningsansats	17
5.6 Etiska överväganden	18
5.7 Analysmetod.....	19
6. Resultat.....	21
6.1 Tema 1: Det borttappade läroplansmålet	21
6.2 Tema 2: Barnens frågor är avgörande	22
6.3 Tema 3: Planerad undervisning utifrån barnens kulturella bakgrund	23

6.4 Tema 4: I avdelningsmiljön är inte kulturer och språk i fokus	24
6.5 Tema 5: Pedagogiska material har betydelse	25
6.6 Tema 6: Medmänsklighet och empati som utgångspunkt	25
7. Diskussion	27
7.1 Diskussion utifrån teoretiska perspektiv	27
7.2 Diskussion utifrån tidigare forskning	28
7.3 Slutsats	31
7.4 Förslag till vidare forskning	32
Referenser	33
Bilagor	36
Bilaga 1 – Intervjufrågor	36
Bilaga 2 – Informationsbrev	37
Bilaga 3 - Samtyckesblankett	38

1. Inledning

Idag har ungefär 25% av barnen som är inskrivna på förskolor i Sverige utländsk bakgrund (Skolverket 2020), vilket gör att förskolan behöver vara en plats där det är normaliserat att alla barn är olika med tanke på kulturell bakgrund. Enligt förskolans läroplan (Skolverket 2018) är verksamheten i förskolan den plats där barnen ska få möjlighet att lära sig om olika kulturer och vikten av en kulturell mångfald i samhället. Detta kan enligt Lahdenperä (2000) bidra till att barn får en förståelse för andra barns språk, kulturer och levnadssätt, vilket kan minska risken för missförstånd och ”kulturkrockar” även senare i livet. Förskolans läroplan tar även upp att barnens olika livserfarenheter ska beaktas i den pedagogiska verksamheten (Skolverket 2018). Lahdenperä (2000) förespråkar ett interkulturellt förhållningssätt, vilket innebär att människor från olika kulturer interagerar med varandra. När människor har förståelse för varandras olikheter bidrar detta till möjligheten att visa respekt för varandra snarare än att skillnader mellan de olika livsstilarna förstås som något negativt, i författarens menande. De didaktiska forskarna Uljens och Kullenberg (2021) och Kullenberg och Eksath (2017) hävdar båda att olikheter i barns uppfattningar och livserfarenheter är viktiga, att inte bara respektera utan även att medvetet ta vara på som pedagogiska resurser i lärandet.

Denna studie avser att belysa och diskutera hur förskollärare beskriver sitt arbetssätt när det kommer till att undervisa barn på förskolan om olika språk och kulturer, inte minst då det i förskolans läroplan fastställs att ”Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer” (Skolverket 2018, s. 6). De erfarenheter vi författare har från arbete i förskolan är att det generellt tycks råda ett väldigt litet fokus på undervisning om olika kulturer och språk. Det vi har erfarenheter av är att de barn som har andra hemspråk än svenska får använda sitt hemspråk när förskolläraren tycker att det är lämpligt, till exempel under fruktsamlingen där barnen får berätta vad de olika frukterna heter på sitt hemspråk. Samma barn kan sedan få en tillsägelse ute på gården att de inte får prata sitt hemspråk med varandra för den förskolläraren tycker att barnen ska prata svenska på förskolan. Denna och andra liknande händelser ligger till grund till varför vi har valt att studera ämnet, men även för att se hur förskollärare säger att de arbetar med ämnet idag. Även forskning visar att barns kulturella erfarenheter inte uppmärksammas i förskolans vardag, med undantag från

extraordinära tillfällen som till exempel vid firandet av traditionella högtider (Lunneblad 2006). I den senaste revideringen av förskolans läroplan (Skolverket 2018) har uppdraget förtydligats när det kommer till undervisning om barnens olika kulturer och hemspråk.

1.1 Begreppsförklaring

I arbetet är det vissa ord som är återkommande och vi vill därför tydliggöra betydelsen av dessa. Några av begreppen är förankrade i litteratur medan andra begrepp är egna tolkningar.

- **Kultur** syftar till vad som definierar en person utifrån hur den är och hur personen interagerar med andra och även hur personen förhåller sig till sociohistoriska och materiella aspekter i den samhällsliga kontexten (Säljö 2000). Till exempel tänker vi på olika högtider och språk eller vilket land man har ursprung i.
- **Hemspråk** syftar vi på det språket barnet pratar i hemmet eller med sina vårdnadshavare.
- **Vårdnadshavare** väljer vi att använda i stället för föräldrar, för att inkludera alla olika familjekonstellationer. I tidigare forskning står det föräldrar på vissa ställen men det är för att det är ordvalet som funnits i den litteratur vi refererar till.
- **Mångkulturalitet** innebär att det finns flera olika kulturer representerade i ett socialt sammanhang utan att de nödvändigtvis interagerar med varandra (Lahdenperä 2018).
- **Monokulturellt** innebär en grupp människor som alla har samma kulturella bakgrunder (Lahdenperä 2018).
- **Interkulturalitet** innebär att människor från olika kulturer interagerar med varandra i sociala sammanhang (Lahdenperä 2018).
- **Miljö** är studieobjektet i denna uppsats, vilket framgår i den andra frågeställningen nedan. När vi skriver miljö syftar vi på förskolans rumsliga miljö, det vill säga den aktuella avdelningens materiella inramning. Om det exempelvis finns böcker på olika

språk, olika länders flaggor representerade eller andra saker som visar förekomsten av olika kulturer och språk.

- **Utländsk bakgrund** syftar på när personen eller dess vårdnadshavare kommer från ett annat land än Sverige.

1.2 Studiens disposition

Det första kapitlet behandlar det problemområde som är bakgrund till studien. I nästa kapitel kommer de syfte och frågeställningar som är studiens utgångspunkt att presenteras. I kapitel 3 kommer en redogörelse för tidigare forskning inom området att presenteras och i kapitel 4 beskrivs de teoretiska perspektiv som är relevanta för studien. I kapitel 5 kommer studiens metod, genomförande och etiska övervägande tas upp. I kapitel 6 presenteras studiens resultat och därefter kommer en diskussion att föras och studiens slutsats presenteras i kapitel 7. Även förslag till vidare forskning finns här.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka hur förskollärare beskriver sitt arbete med att ge barnen en förståelse för att det finns olika språk och kulturer representerade i barngruppen och i samhället. Syftet är även att undersöka hur förskollärare beskriver avdelningsmiljöns betydelse i detta arbete. På så vis kan vi också bidra med kunskap om hur läroplanens riktlinjer följs upp och tolkas i praktiken. Det är många mål som ska uppfyllas och ett flertal olika riktlinjer att förhålla sig till i förskollärares vardag. Frågan är vilket intresse och vilken förståelse som finns kring de föreskrifter som omfattas av interkulturella dimensioner. Studien innefattar barngrupper från mångkulturella förskolor och barngrupper på monokulturella förskolor i syfte att jämföra om det finns skillnader i förskollärares förhållningssätt till arbetet med kulturer och språk. På så vis får vi möjlighet att skapa oss en bild av den interkulturella dimension som är utgångspunkt i studien, det vill säga hur undervisningen om olika kulturella bakgrunder genomförs i förskolans verksamhet utifrån förskollärares berättelser. De forskningsfrågor som följer är:

- Hur beskriver förskollärare att de arbetar med att undervisa om mångfald av språk och kulturer?
- Hur beskriver förskollärare förskolans avdelningsmiljö i relation till arbetet med språk och mångkulturalitet?

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt görs en genomgång av vad tidigare forskning visar inom områdena mångkulturalitet, interkulturalitet och flerspråkighet i förskolan. Annan relevant litteratur diskuteras också i sammanhanget.

3.1 Flerspråkighet i förskolan

I en ny studie av Kultti och Pramling (2021) upplevde deltagarna att pedagogers inställning till barns flerspråkighet har förändrats de senaste åren och att de numera visar mer intresse för barnens olika språk och kulturer. En av deltagarna i studien tog upp att pedagoger för ett antal år sedan inte lät barnen prata sina hemspråk i förskolan, men att pedagoger idag visar nyfikenhet för, och uppmuntrar barnen, att använda sitt hemspråk. Pedagogerna upplever att barnen är mycket intresserade av olika språk. En annan av deltagarna som arbetat på en förskola med endast svensktalande barn och familjer, upplevde inte alls något intresse från barnens sida för olika språk och kulturer (ibid.). Det framkom inte i artikeln hur länge sedan det var pedagogerna menade att det inte fanns intresse för barnens olika hemspråk och en tanke är att det kan ha varit innan det fanns särskilt många flerspråkiga barn i barngrupperna. När det nu är 25% av barnen som har utländsk bakgrund (Skolverket 2020) blir det kanske en mer naturlig del av förskolans verksamhet. Lunneblad (2006) skriver att studier visar att barns kulturella erfarenheter inte uppmärksammas i den vardagliga verksamheten på förskolor och skolor, utan endast ses som en resurs vid speciella tillfällen som till exempel vid högtider.

I arbetet med olika språk och kulturer finns det svårigheter. I Fredriksson och Lindgren Eneflor (2019) resultat framkom exempelvis att förskolepedagogerna upplevde dilemman i arbetet eftersom de kände att de inte hade möjligheten att behärska alla de hemspråk som fanns i barngruppen och att de därför hade svårt att stötta barnen i utvecklingen av sitt hemspråk. Palla och Vallberg Roths (2018) studie visade att de olika förskolorna i undersökningen använde sig av flerspråkiga pedagoger, tog hjälp av vårdnadshavare och tolkar för att alla skulle förstå varandra. Gayle-Evans (2004) pekar på att lärare är obekväma att undervisa om andra kulturer och språk än sitt eget. Att ta hjälp av någon som har mer kunskap är exempel på en strategi för att komma runt problematiken kring att många pedagoger inte är flerspråkiga. Det underlättar

undervisningen om olika kulturer och språk när det finns pedagoger som pratar barnens hemspråk och har andra kulturer. Detta eftersom det är svårt att undervisa om något man inte har kunskap om.

Gayle-Evans (2004) resultat visar vidare att språkundervisning används för att stötta de barn som har andra hemspråk. Författaren kommer fram till att språkundervisningen är viktig även för de barn som redan kan språket eftersom de lär sig att det finns en mångfald av språk och att det finns svårigheter i att lära sig flera språk.

3.2 Integration i förskolan

Redan i förskolan är det viktigt att lära barnen att det finns kulturella olikheter i samhället, vilket medför att barnen blir medvetna om människors olikheter. Detta kan bidra till att de känner sig bekväma med att interagera med människor som är olika de själva och att det inte är något konstigt med olikheter (Gayle-Evans 2004). I en studie av Mitchell och Ouko (2012) framkommer att föräldrarnas åsikt är att barnen ska integreras in i Nya Zeelands kultur och språk. För att underlätta för barnen i förskolan när de lär sig det nya språket och tillhörande kultur ville föräldrarna att det skulle finnas pedagoger som pratade barnens hemspråk för att kunna hjälpa både barnen, lärarna och föräldrarna att förstå och bli förstådda. Resultatet visade även att föräldrarna ville att barnen skulle blandas med barn från andra kulturer för att på så vis integreras och ta del av varandras erfarenheter (ibid.).

4. Teoretiskt perspektiv

Undersökningen genomförs med ett interkulturellt förhållningssätt och en interkulturell pedagogik som teoretisk utgångspunkt. Dessa teorier fungerar som didaktiska teorier, det vill säga att de fokuserar på hur undervisning kan gå till utifrån ett interkulturellt perspektiv.

4.1 Interkulturellt förhållningssätt

Ett interkulturellt förhållningssätt kan enligt Lahdenperä (1999) definieras på många olika sätt beroende på situationen. Det centrala i ett interkulturellt förhållningssätt är enligt Lahdenperä (2000) att människor från olika bakgrunder och kulturer möts och interagerar med varandra. Författaren skriver att ett interkulturellt förhållningssätt bidrar till en mer jämställd relation mellan personer med olika kulturella bakgrunder, om de olika parterna inte tar sig rätten att anta hur den andra personen är. Brantefors (1999) hävdar att det är viktigt att tänka på vem det är som bestämmer att det finns olikheter då det är lätt att utifrån sitt eget perspektiv utgå ifrån att det är den andre som är annorlunda. Lahdenperä (2000) fortsätter skriva att eftersom ett interkulturellt förhållningssätt innebär interaktion mellan individer med olika bakgrunder och kulturer kan det leda till att konflikter och missförstånd uppstår mellan de olika kulturerna, en så kallad ”kulturkrock”. Lunneblad (2018) beskriver interkulturalitet på ett liknande sätt som Lahdenperä (2000). Lahdenperä (2018) definierar ett interkulturellt förhållningssätt i förskolan som att förskollärare utgår ifrån mångfalden av kulturer och språk som finns och använder dessa som en tillgång och resurs för att utveckla den pedagogiska verksamheten.

4.2 Interkulturell pedagogik

Enligt Lunneblad (2018) handlar interkulturell pedagogik om att utbilda barnen i att respektera varandra och varandras olikheter och att lära dem att alla är lika mycket värda oavsett kulturell eller språklig bakgrund. Genom att arbeta utifrån en interkulturell pedagogik blir det synligt för barnen att människor är olika och att det är legitimt, det vill säga att det inte bör betraktas som ett problem, vilket i sin tur kan bidra till att diskriminering, fördomar och rasism minskar i samhället (ibid.).

Lahdenperä (2018) har tagit fram tre utgångspunkter för att pedagoger ska kunna uppnå kompetens inom interkulturell pedagogik. Medvetenhet och förståelse är den första punkten.

Det innebär att det är viktigt för förskollärare att ha kunskap om skillnader, men även likheter mellan olika kulturer för att kunna hjälpa barnen att förstå både sin egen och andras kulturer. Den andra punkten är affektiva aspekter och dessa innebär att förskolläraren bemöter individer med respekt och empati oberoende av individens kulturella bakgrund. Den sista punkten rör handlingsaspekter. Dessa handlar om hur man i förskolan använder olika aktiviteter för att inkludera varje barn och skapa en hållbar mångkulturell verksamhet. När en förskollärare utgår ifrån dessa tre punkter är målet att skapa inkludering för alla olika kulturer och språk i förskolan (ibid.).

5. Vetenskaplig metod

I detta avsnitt redogörs för hur studien har utformats och vilka tillvägagångssätt och metoder som använts. Vidare beskrivs även de etiska aspekter som tagits i beaktning under arbetets gång.

5.1 Genomförande

I studiens inledande skede valdes fyra förskolor ut. Dessa förmodades möta våra kriterier för urvalet, vilka var att två förskolor skulle vara mångkulturella och två förskolor skulle vara monokulturella. Eftersom vi valde förskolor som vi kände till var vi någorlunda säkra på den kulturella mångfalden som fanns. Rektorerne vid dessa förskolor kontaktades genom mejl med ett bifogat informationsbrev (bilaga 2) för att få godkännande att intervjua förskollärare på deras förskola. Rektorerne ombads ta kontakt med förskollärare som hade intresse av att delta i studien och be dem kontakta oss. När det gått lite mer än en vecka utan att vi hört något från rektorerne valde vi att ringa upp dem för att få ett svar. Därefter fick vi kontakt med fem förskollärare som ville delta i studien. Vi såg till att de fick informationsbrevet och samtyckesblanketten antingen från oss eller rektorn så de kunde läsa och ge sitt informerade samtycke till studien.

Innan intervjun ombads förskollärarna att ta bilder på hur miljön på deras avdelning ser ut för att kunna utgå från de i sina berättelser om hur miljön spelar roll i arbetet med olika kulturer och språk. Datum och tid för intervjuerna bestäms och tre av intervjuerna genomfördes på förskolan de arbetade på och två intervjuer genomfördes via Zoom. De tre intervjuer som genomfördes på förskolan genomfördes där eftersom förskollärarna kände sig mest bekväma med det. Under intervjun satt vi i ett personalrum för att få lugn och ro. De två intervjuer som genomfördes via zoom genomfördes så eftersom de förskollärarna föredrog det tillvägagångssättet. Innan intervjuerna började frågade vi om det fanns några frågor om studien och igen om det gick bra att intervjun spelas in med både bild och ljud eller endast ljud för att vi ska känna trygghet i att de inte har ändrat sig. Efter intervjuerna transkriberades, kodades och därefter analyserades empirin genom tematisering. Den sistnämnda analysprocessen beskrivs närmare i avsnitt 5.7.

5.2 Urval

Urvalet av respondenter till studien gjordes med hjälp av ett bekvämlighetsurval (Denscombe 2018), vilket innebar att vi kontaktade möjliga respondenter på förskolor som vi kände till sedan tidigare. Intervjuerna genomfördes med fem olika förskollärare på fyra olika förskolor. Två av de valda förskolorna hade barn med många olika kulturella bakgrunder och de andra två förskolorna hade barn med svensk bakgrund och enstaka barn med utländsk bakgrund. Eftersom vi misstänkte att det skulle bli svårt att hitta förskolor där det endast finns barn och pedagoger med svensk bakgrund beslutade vi att enstaka barn med utländsk bakgrund godkändes för denna studie, eftersom det ändå blev skillnad mot de förskolor som var mångkulturella.

5.3 Deltagarbeskrivning

I studien ingår fem förskollärare anställda på fyra olika förskolor. Samtliga respondenter har svensk bakgrund och tre av dem arbetar i mångkulturella barngrupper. Namnen på förskolorna och förskollärarna är pseudonymer för att säkerställa respondenternas anonymitet.

Lisa arbetar på Liljans förskola och där är ett barn med utländsk bakgrund och de andra barnen har svensk bakgrund. Lisa har tidigare arbetat i en mångkulturell barngrupp.

Anna arbetar på Vitsippans förskola i en barngrupp där två barn har utländsk bakgrund och de andra barnen har svensk bakgrund. Anna har tidigare erfarenhet från en mångkulturell barngrupp.

Åsa och Klara arbetar på Maskrosens förskola som är mångkulturell. I deras barngrupp har ungefär en tredjedel av barnen utländsk bakgrund.

Maria arbetar på Tulpanens förskola som är mångkulturell. I hennes barngrupp har ungefär hälften av barnen utländsk bakgrund.

5.4 Intervju som metod

I syfte att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med olika kulturer och språk blev det viktigt att ta del av förskollärares berättelser om deras arbete i förskolans verksamhet vilket gjorde att intervjuer blev den metod som valdes. Det var frågan om personliga intervjuer vilket

innebär att det bara var forskarna och en respondent i taget vid varje intervjutillfälle. Detta kan enligt Denscombe (2018) bidra till att respondentens berättelse hamnar i fokus och forskarna inte kan blanda ihop de olika respondenternas svar med varandra. Intervjuerna genomfördes som semistrukturerade intervjuer. Denscombe (2018) skriver att semistrukturerade intervjuer innebär att intervjuaren har förberett löst strukturerade frågor (bilaga 1) att utgå från men anpassar sig till de svar hen får och ställer relevanta följdfrågor. Liknande detta betonar Kvale och Brinkmann (2014) att forskningsintervjuer bör genomföras på ett lyhört vis där den intervjuade har chansen att få svara utförligt och nyanserat. Det innebär också att frågorna inte bör vara alltför strikt förhandsgivna. Det kan uppstå ett meningsskapande i kommunikationen under intervjuerna som inte går att förutsäga fullt ut. Det viktiga är därför att båda parter känner förtroende för varandra och vågar ge sig hän i samtalet. Detta kan inte ske om den som intervjuar inte är respektfull, lyhörd och inkännande i mötet med den som intervjuas (ibid.). Vi anser att intervjuerna har genomförts på ett liknande sätt som Kvale och Brinkmann (2014) beskriver, då de har blivit samtal där många följdfrågor uppfattats som naturliga att ställa. Samtidigt kändes det i praktiken svårt att inte heller antyda värderingar och åsikter som skulle kunna påverka respondentens svar i en viss riktning.

Vi var nöjda med de utförliga och nyanserade svar vi fick efter intervjuerna, vilket vi upptäckte då vi hade transkriberat dem och började analysera innehållet systematiskt. Transkribering innebär enligt Denscombe (2018) att det som sägs under intervjun skrivs ner i sin helhet. I somliga forskningstraditioner noteras även tankepauser, stämning och gester som ingår i den sociala interaktionen under intervjutillfället. Eftersom denna studie inte är en direkt interaktionsstudie har vi valt att endast transkribera det sagda och utelämnat notation av blickar, andning, korta pauser och taltempo etcetera. Sådana icke-verbala samtalsgester är inte av någon större relevans för den typ av innehållsanalys som genomförs. Transkriberingarna ligger till grund för analys, tolkning och diskussion.

5.5 Forskningsansats

Studien genomfördes med en kvalitativ forskningsansats, vilket enligt Denscombe (2018) bland annat innebär att forskaren har en personlig relation med forskningsobjektet och där med empirin som samlas in. När en forskare använder en kvalitativ forskningsansats blir studien inte

särskilt stor eftersom forskaren djupdyker i ett ämne med hjälp av ett fåtal respondenter. Det är ord som analyseras i en kvalitativ forskningsansats i stället för kvantitativa enheter. Denscombe (2018) förklarar vidare att vid en kvalitativ forskningsansats är det forskaren själv som analyserar empirin utan hjälp av något oberoende mätinstrument, vilket kan göra att forskarens egna personliga värderingar om ämnet kan påverka både insamlingen och analysen av empirin. Det som är viktigt att tänka på vid kvalitativa metoder är transparensen i redovisningen av studien snarare än att framstå som renodlat neutral och objektiv som forskare, det vill säga att tydligt redogöra för de val, tillvägagångssätt och tolkningar som påverkar analysprocessen. Magne Holme och Krohn Solvang (1997) menar att empiriinsamlingen med en kvalitativ forskningsansats strävar efter en vardaglighet i samtalen, om man gör intervjuer. Eftersom respondenten berättar om något utifrån sig själv blir den insamlade empirin trovärdig. Författarna fortsätter med att när det är färre antal respondenter kan forskningen lättare utvecklas under arbetets gång och går därför mer på djupet av forskningens ämne.

5.6 Etiska överväganden

I studien har vi utgått ifrån Vetenskapsrådets (2017) riktlinjer för etisk forskning. Dessa är att innan själva genomförandet av exempelvis intervjuer eller observationer informera och få samtycke av deltagarna. Under genomförandet ska forskaren undvika risker och efter undersökningen publicera och förvara materialet på ett säkert sätt. Respondenterna har rätt att avbryta sitt deltagande när de vill om de känner att det inte längre är bekväma med att delta och denna information bör ges innan de ger sitt formella samtycke till studien.

Innan första kontakten med förskolorna gjordes en GDPR-anmälan enligt Högskolan Kristianstads direktiv. Därefter kontaktades rektorerna på de olika förskolorna för att få deras godkännande till att genomföra undersökningen på deras förskola och med deras personal. Inför intervjuerna skickas ett informationsbrev och en samtyckesblankett (bilaga 3) ut till respondenterna med information om undersökningens syfte och de etiska ställningstagande som vi lovade att ta hänsyn till. Intervjuerna filmades och/eller ljudinspelades eftersom respondenterna gav sitt samtycke till det. Sammanställning av empirin från intervjuerna förvarades på ett säkert sätt på en låst dator som endast vi har tillgång till. Alla deltagare är anonyma genom att vi använde oss av pseudonymer i stället för respondenternas riktiga namn

och namnen på förskolorna de arbetade på. Den empiri som samlades in under studien kommer att raderas efter att arbetet är godkänt eftersom vi inte har någon mer användning av det och för att minimera risken att de hamnar hos någon obehörig.

Vi har under analysprocessen stött på ett etiskt dilemma där vi kände att det blev en etisk utmaning att skriva om en deltagares åsikter i sammanhanget. Vi fick lägga ned omsorg på att referera till denna deltagare på ett sakligt och respektfullt vis där vi som författare insåg att det inte är vår uppgift att agera på ett värdeladdat vis utan i stället sträva efter en djupare förståelse för hur deltagarna tänker då de resonerar och vilka eventuella erfarenheter som ligger bakom de olika yttranden som görs under intervjuerna.

5.7 Analyismetod

Den analysmetod som använts är en tematisk innehållsanalys. Backman Prytz och Lindgren (2020) förklarar att centralt för tematisk innehållsanalys är att forskaren kategoriserar empirin, det vill säga transkriptionerna från intervjuerna. På så sätt framträder olika innehållsliga teman i datamaterialet. Redan när tematiseringen pågår sker en analys som startar redan när transkriptionerna görs eftersom forskaren redan då gör medvetna val som till exempel i vårt fall att inte anteckna alla pauser som görs under samtalet. Med andra ord sker beslut kring urval med avseende på olika samtalsyttringar så som tonfall, hur snabbt eller långsamt talet sker eller om något av det som är sagt inte alls är relevant för intervjun.

En sorts tematisk innehållsanalys är inriktad på att identifiera samtalsteman vid intervjuer. Den kallas topikanalys (Marková, Linell, Grossen & Salazar Orvig 2007). En sådan analys hjälper till att skapa en systematisk bild över de innehållsliga teman och resonemang som framkommer under intervjuerna. När en sådan här analys används tas sedan ytterligare ett steg i analysen genom att reflektera kring de underliggande betydelseerna av det som sagts (ibid.).

Vi har valt att inspireras av ovan nämnda analysmetod i denna studie. Därför grovtranskriberades datamaterialet utifrån de samtalsinnehåll som framkom i inspelningarna av intervjuerna. Detta i syfte att överblicka de olika samtalsteman som framträdde till exempel ”miljö”, ”språk”, ”läroplan”. Utifrån grovtranskriberingen gjordes sedan fintranskriberingar,

utifrån de samtalsteman som framkom, i sin helhet, det vill säga ord för ord, så som de yttrades under intervjusamtalet.

Transkriberingen resulterade i sex olika innehållsteman, till exempel "Förskollärares arbete med läroplanen och de svårigheter som kan upplevas". Vi använde dessa mycket övergripande teman som rubriker först, innan vi insåg att det gick att tematisera dessa vida och ganska abstrakta teman ytterligare så att mer preciserade innehållsliga kategorier kunde framträda. Det är de sistnämnda som vi betecknar som huvudresultaten i studien. Ett exempel på ett sådant mer avgränsat och konkret tema som så småningom blev ett huvudresultat återfinns i rubriken "det borttappade läroplansmålet" i avsnitt 6.1. I nästa kapitel, resultatkapitlet, redogörs för våra respektive teman/huvudresultat som exemplifieras med transkriptionsutdrag från de genomförda intervjuerna.

6. Resultat

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med att lära barnen om olika kulturer och språk. Syftet är även att undersöka hur förskollärare beskriver avdelningsmiljöns betydelse i detta arbete.

Förskollärarnas namn är pseudonymer och de kallas här Lisa, Anna, Åsa, Klara och Maria.

Här nedan redogörs för de framkomna innehållsteman som utgör våra resultat i undersökningen.

6.1 Tema 1: Det borttappade läroplansmålet

När förskollärarna fick frågan om hur de tolkar läroplansscitaten: ”Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer” (Skolverket 2018, s 6) svarade fyra av fem förskollärare att de tyckte att det är en viktig del av läroplanen men att det kan vara svårt att arbeta med, eftersom andra saker i läroplanen känns viktigare. På Maskrosens förskola som är mångkulturell arbetar Åsa och Klara. Åsa uttrycker att denna del av läroplanen ibland kan bli bortglömd men att det är något hon vill att de ska bli bättre på. Hon säger:

Har man då lite fler i gruppen, blir man påmind och då känner man att, att det här måste vi verkligen jobba med mer och när man då nästan inte har typ någon, då är faran att man glömmer bort det lite.

Klara säger att de inte jobbar så mycket med ämnet då hon upplever att barnen lär sig att det finns olika språk utan att det är något man arbetar med aktivt i förskolan. Detta genom att barn i sin vardag möter andra barn och vuxna som pratar olika språk och därför säger Klara:

Att man ska uppmärksamma att det finns olika språk och så här, sen kanske man inte behöver gå in så mycket på det.

Hon tyckte att språkutveckling av det svenska språket är det viktigaste att arbeta med i förskolan eftersom det är grunden till att lära sig allt annat. När frågan ställdes till Anna på Vitsippans förskola som är monokulturell förutom två barn med utländsk bakgrund, svarade hon:

Ja, nu har jag ju inte jättemycket erfarenheter av andra kulturer själv i verksamheten så det hade kanske varit lättare att arbeta kring det om man hade haft barn eller personal med andra kulturer för att kunna diskutera det, kanske hade kunnat se vad dem har med sig

hemifrån på det viset. Det är ändå viktigt att lyfta även om man inte har det, att prata om andras levnadssätt, traditioner och så här.

Som vi ser av detta citat föreslår Anna en tänkbar orsak till problematiken. Hon menar att hon saknar medarbetare och barn med andra kulturella bakgrunder än hennes. Lisa som arbetar på Liljans förskola som är monokulturell förutom ett barn med utländsk bakgrund säger att arbeta med olika kulturer och olika språk är ett viktigt ämne. Hon känner precis som Anna att det inte finns naturligt i verksamheten på hennes avdelning, eftersom det inte finns någon att relatera till i barnens tidigare erfarenheter.

Under de intervjuer där förskollärarna sa att undervisning om olika kulturer och språk inte fick en framträdande del av barnens utbildning ställdes frågan varför de trodde det var så. Lisa och Åsa trodde båda att de handlade om att fokus oftast ligger på att förbereda barnen inför skolan där andra mål är viktigare. Anna tror att de inte arbetar med olika kulturer och språk mer eftersom det inte finns naturligt i verksamheten och Klara säger:

Det är så jättemycket man ska jobba med så att det blir svårt att hinna med allting.

Som Klara säger så har förskollärare mycket att arbeta med, vilket gör att det blir lätt att fokusera på de mål som är viktiga inför skolan, precis som Lisa och Åsa säger.

6.2 Tema 2: Barnens frågor är avgörande

När förskollärarna pratade om hur de undervisade barnen om olika kulturer och språk säger de alla att de utgår från barnens intresse och att de oftast blir spontana lärandesituationer när barnen ställer frågor om något. Förskollärarna tar vara på dessa situationer bland annat genom att ta hjälp av digitala verktyg för att söka information tillsammans med barnen. Anna uttrycker det så här:

Främst tycker jag att man ska utgå ifrån barnens intresse och vad det är de fångar upp och att man då tar vara på spontana situationer eller vad man stöter på i vardagen främst och är det någon som snappar upp något, jag har hört om detta och vad är detta och verkligen fångar den stunden och berättar mer, tar reda på information.

Detta visar att barnen visar intresse för och ställer frågor om saker de stöter på som de inte har kunskap om. Åsa tar upp att barnen i hennes barngrupp är vana vid att det finns olikheter bland dem men att när det till exempel kommer en vikarie som har utländsk bakgrund och bär slöja visar barnen intresse för pedagogens kulturella skillnader i utseende och klädval och ställer därför frågor som då diskuteras.

Anna menar att miljön ger barnen möjlighet att reflektera och skapa nyfikenhet kring andra länder och detta har hon sett i verksamheten eftersom de på hennes avdelning har flaggor på väggen och en världskarta som barnen ofta frågar om. Anna beskriver även en situation som hon varit med om:

Anna: Ja, vi har då polsktalande och vi märker att vissa av barnen blir lite frågande när de inte förstår det andra språket och då försöker vi alltid fånga det att hålla kvar att det här är en positiv grej, det är en jättebra grej att kunna fler språk. Att man då försöker, jag kan inte prata polska men jag kan använda mig av Google translate. Att man då fångar upp ett ord, det här vet jag inte riktigt vad det betyder, så frågar man lite och försöker komma fram till vad det betyder men att man då i stället kanske använder sig av Google translate och översätter och låter barnen få vara med. Vad ska vi söka på nu? Vad betyder penna på polska? Ja, men då söker vi upp det och spelar upp det och försöker säga det själva.

Intervjuare frågar: Barnen som pratar polska är de delaktiga i det här?

Anna: Ja, de tycker att det är jätteroligt. De tycker ju också att det hörs annorlunda när vi säger det och försöker uttala det. Det är säkert jättefel.

6.3 Tema 3: Planerad undervisning utifrån barnens kulturella bakgrund

Fyra av förskollärarna berättar att de har arbetat med enstaka planerade lärandesituationer om kulturer och språk i förskolan men inte som tematiskt arbete. Anna berättar att hon tidigare arbetat i en barngrupp med större kulturella skillnader än den hon arbetar i idag och där hade de ett tema som handlade om de olika länderna och språken som fanns representerade i barngruppen. De arbetade under en månad med ett land där ett barn hade sin kulturella bakgrund ifrån. Bland annat fick det barnet med hjälp av sina vårdnadshavare berätta om landet och språket för de andra i barngruppen. Nästa månad arbetade de med ett annat land som ett annat barn hade sitt ursprung i.

Åsa och Klara tar båda upp att de använder sig av en jordglob i samlingarna där de pratar med barnen om vilka länder barnen eller deras vårdnadshavare kommer ifrån. Klara tar upp en situation där en pedagog med utländsk bakgrund visar barnen vilket land hen kommer ifrån och lite fakta om landet till exempel att det finns tigrar där i jämförelse till Sverige.

Maria som arbetar på Tulpanens förskola som är en mångkulturell, upplever inga större svårigheter med att arbeta med undervisning om kulturella och språkliga skillnader eftersom det är en naturlig del i den förskolans verksamhet. Maria uttrycker det som att ”det sitter i väggarna” eftersom det är en självklarhet att arbeta med. Hon tar upp flera saker som de utgår ifrån i undervisningen om olika kulturer och språk, till exempel hade de en almanacka där högtider från flera olika kulturer fanns representerade. Alla dessa högtider uppmärksammades genom att pedagogerna först läste informationen som fanns i almanackan och sedan fick de barn som firade högtiden berätta hur de firade den. Maria har även haft ett projekt där hela barngruppen ”reste” till olika länder som fanns representerade i barngruppen. De pratade om hur det var där och tittade på filmer från förskolor i det landet. Projektet avslutades med att barnen fick ta med sig mat hemifrån som representerade landet som barnet eller deras vårdnadshavare kommer ifrån.

För att förskollärarna skulle kunna undervisa om olika kulturer och språk och ge barnen rätt information om en viss kultur eller ett visst språk, ansåg alla förskollärarna att undervisningen underlättades när de antingen hade tillgång till en pedagog eller en vårdnadshavare med utländsk bakgrund som de kunde fråga om hjälp med konkret information om en viss kultur.

6.4 Tema 4: I avdelningsmiljön är inte kulturer och språk i fokus

Lisa och Åsa säger att miljön på deras avdelningar anpassas efter de tema eller projekt som är aktuella i verksamheten. Detta görs till exempel genom att barnens målningar sätts upp och spel och pussel byts ut för att återspegla temat. Lisa säger:

Vi anpassar ju miljön efter vårt tema och det som byggs upp genom temat. Kanske, ja, målningar, vad vi har för spel och pussel, vad vi har. Ja, det genomsyrar hela avdelningen när det projektet börjar gå i gång. Så hade man startat med typ detta då med olika språk och. Så hade vi ju tänkt om och lagt upp miljöerna efter det vad vi skulle jobba med.

Maria berättar att på hennes avdelning har de planerat miljön utifrån att barnen ska kunna leka tillsammans utan att behöva använda språket så att barn som inte har samma hemspråk kan leka med varandra ändå. Hon uttrycker sig så här:

Vi har som en vanlig förskolemiljö med dockvrå och klättrum, en miljö som man inte bara behöver språket i. Att man kan umgås utan att man kan språket.

Åsa säger:

Men vi har ingen just nu för det är sånt som slits upp och går sönder, men det finns bra planscher. Vi har haft världen innan på väggen men just nu är det ingen hel, men det kan ju vara läge då att köpa in en ny [. . .] att man även har en i någon miljö där man sitter och kanske äter, att man har då världskartor som man kan naturligt titta på det och samtala om det då.

6.5 Tema 5: Pedagogiska material har betydelse

Tre av förskollärarna tar upp att de använder sig av olika sorters pedagogiskt material det vill säga leksaker och material som förskollärarna tycker hjälper dem i undervisningen om kulturer och språk. Maria, Åsa och Klara tar alla upp att de använder sig av Polyglutt som är en app de har på en iPad som barnen får använda och genom den kan läsa och lyssna på böcker på olika språk eftersom pedagogerna inte kan stötta varje barn i sitt hemspråk. Åsa och Klara berättar att de i sin hemvrå på avdelningen har dockor med olika utseende och hudfärg för att barnen ska få syn på olikheter på ett naturligt sätt. Åsa tar även upp att det finns riktiga böcker på olika språk men att de används sällan eftersom pedagogerna inte kan läsa dem. De har även böcker som handlar om olika länder och kulturer på avdelningen. Även Maria berättar att de har böcker på olika språk och eftersom hon arbetar med två pedagoger som kan flera språk används dessa böcker i verksamheten. Maria berättar också att de har både pussel och spel som representerar olika kulturer och även målarbilder med olika flaggor.

6.6 Tema 6: Medmänsklighet och empati som utgångspunkt

För att arbeta med olika kulturer och språk behövs inte endast ämneskunskaper eller didaktiska förmågor, enligt respondenterna. Som pedagog behövs även empati och förståelse för andra individer, något som två av förskollärarna uttrycker tydligt. Maria säger:

”Att man utgår ifrån nästan alla människor på samma vis, att vi har en empati och förståelse för varandra, oavsett om det är kultur eller sociala bakgrunder eller vad det är så ska vi alla ha empati för varandra och att alla kan vara annorlunda och vi jobbar därefter”.

Anna säger:

”För det är något som är väldigt viktigt att lyfta för det är en del av samhället att man måste förstå sig på andras sätt att leva och det jobbar vi ju mycket med i andra sammanhang att gå ifrån sig själv och ta in andras perspektiv och hur andra lever och hur andra är och det är jätteviktigt att gå ifrån sin egen box och ta steget ut och se andra.”

Under intervjuerna framkom det att alla förskollärare förhåller sig till att barnen har olika hemspråk genom att låta dem prata det språket de vill i förskolan vilket troligen kan sägas visa att de alla har en medmänsklighet där barnen får vara sig själva och att det inte är något fel med det. Lisa sa att hon i en tidigare barngrupp där hon arbetat, sagt till barnen att prata svenska om de pratade sitt hemspråk och barn som inte förstod deltog i leken för att ingen skulle känna sig utanför.

7. Diskussion

I detta avsnitt diskuteras resultatet utifrån de teoretiska perspektiven i kapitel 7.1 och den tidigare forskningen i kapitel 7.2 som presenterats tidigare i avsnitt 3 och 4. Utifrån studiens syfte formuleras våra slutsatser i kapitel 7.3 i relation till andras studier. Det kommer även finnas förslag för vidare forskning i kapitel 7.4.

7.1 Diskussion utifrån teoretiska perspektiv

Studiens teoretiska utgångspunkt är ett interkulturellt förhållningssätt och en interkulturell pedagogik (se kapitel 4). Lahdenperä (2000) menar att ett interkulturellt förhållningssätt innebär att människor från olika kulturella bakgrunder möts och interagerar med varandra för att bidra till jämställdhet mellan människor, oavsett vilken kulturell bakgrund de har. Studiens resultat pekar på att förskolors verksamhet skapar möten mellan barn och interaktioner med andra barn (och vuxna) med olika kulturella bakgrunder. Lahdenperä (2018) menar att förskollärare utgår från ett interkulturellt förhållningssätt när de tar vara på de kulturella skillnader och språk som finns i barngruppen för att undervisa barnen om det. I tema 3 i resultatet som handlar om planerad undervisning utifrån barnens kulturella bakgrund, kan vi se att detta görs på tre av fyra förskolor. På Tulpanens förskola uppmärksammades olika kulturers högtider och barnen fick själva berätta sina erfarenheter och Anna berättade om ett tema de hade som handlade om de olika språken och länderna som fanns representerade i barngruppen. På Maskrosens förskola används en jordglob för att prata om de olika länder barnen har sin kulturella bakgrund ifrån. Dessa exempel på situationer visar att förskollärarna tar vara på barnens kulturella bakgrunder och gör barnen uppmärksamma på skillnaderna och likheter mellan kulturerna. Genom att förskollärare uppmärksammar barnen redan i förskolan på att det finns kulturella olikheter bland barnen och i samhället kan detta enligt Lahdenperä (2000) bidra till att konflikter och missförstånd kan undvikas mellan människor med olika kulturella bakgrunder senare i livet.

Vi anser att ett interkulturellt förhållningssätt är grunden för en interkulturell pedagogik eftersom interkulturell pedagogik bygger på att undervisa barnen om kulturella skillnader och likheter och det kräver att man har ett interkulturellt förhållningssätt i sitt arbete. Lunneblad (2018) beskriver interkulturell pedagogik som att utgångspunkten är att barnen ska lära sig

respektera varandra och individers lika värde oavsett vilken kulturell bakgrund personen har. Detta arbetssätt kan enligt honom leda till att fördomar, rasism och diskriminering minskar. Studiens resultat i tema 6 visar att Maria och Anna arbetar utifrån att alla människor är lika mycket värda och att barnen ska lära sig att ha förståelse för andra människor oavsett bakgrund.

De tre utgångspunkter för interkulturell pedagogik som Lahdenperä (2018) skriver om anser vi går att urskilja ur empirin. Den första punkten som Lahdenperä (2018) tar upp, vilken innebär att pedagoger behöver kunskap om olika kulturer för att hjälpa barnen få en förståelse, kan vi se i resultatet under tema 3 att alla förskolor i studien försöker ta till sig nödvändig kunskap genom att ta hjälp av barnen, vårdnadshavarna och pedagoger med olika kulturella bakgrunder. Lahdenperäs (2018) andra punkt, som innebär att möta varje individ med empati och respekt, anser vi uppnås av alla förskollärarna i studien genom att de säger att barnen får vara sig själva och till exempel prata sitt hemspråk när de vill, vilket vi tolkar som att visa respekt för barnet. Detta kan vi se i resultatredovisningen under tema 6 genom att Anna och Maria säger rakt ut att det är viktigt att förstå sig på andra människors situation och inte göra skillnad på dem. Den sista punkten Lahdenperä (2018) tar upp är att göra aktiviteter där alla barn inkluderas. I tema 3 av vårt resultat kan vi se att detta endast görs på de två förskolor där barngrupperna är mångkulturella eftersom de på de två andra förskolorna inte arbetar med planerade lärsituationer om kulturer och språk.

7.2 Diskussion utifrån tidigare forskning

Det första resultatet i denna studie handlar om ett borttappat läroplansmål (tema 1). Läroplansmålet i fråga handlar om att förskolan ska undervisa barnen om olika kulturer och språk (Skolverket 2018). Resultatet visar att fyra av förskollärarna upplever att denna del av läroplanen lätt glöms bort eller hamnar i bakgrunden till andra mål som kan kännas viktigare. Gayle-Evans (2004) menar att pedagoger tycker att det är svårt att undervisa om saker som de inte har egna erfarenheter av eller kunskap om och därför undviker många pedagoger att undervisa om olika språk och kulturer. Detta är något som vi i denna studie inte fått samma resultat kring, då vårt resultat visar att två av förskollärarna tror att ämnet hamnar i bakgrunden för att andra ämnen är viktigare i skolan och därför prioriteras de även i förskolan. De två förskollärarna som arbetar på förskolor med liten andel barn med utländsk bakgrund säger att det är lätt att detta ämne glöms bort när det inte finns naturligt i barngruppen, vilket gör att man

inte kan utgå från barnens erfarenheter. Även Åsa uttrycker att hon tror att det blir mer naturligt att arbeta med kulturer och språk desto fler barn med utländsk bakgrund som finns på förskolan.

Klaras åsikt om arbetet med olika kulturer och språk är som det stod om i tema 1 att barnen får syn på det tillräckligt i den vardagliga verksamheten och att det därför enligt Klara är viktigare att arbeta med svenska språket och kulturen för att integrera barnen i det svenska samhället som de lever i. Mitchell och Ouko (2012) har fått liknande resultat där föräldrar ville att deras barn skulle integreras i den dominanta kulturen där de bor.

Det andra temat som finns i vårt resultat (tema 2) är att barnens frågor är avgörande för att undervisning om olika kulturer och språk ska ske. Den röda tråden genom alla intervjuerna är att undervisning om kulturer och språk oftast sker i spontana situationer där barnen tar initiativ genom att ställa en fråga om något hen funderar på. Utifrån förskollärarnas berättelser om barnens frågor och visade intresse tolkar vi det som att barnen visar intresse för olika språk och kulturer när de möter det och detta är något som Kultti och Pramling (2021) också kommer fram till i sin forskning. Av resultatet kan vi se att det finns en ökning i intresset hos barnen från Liljans förskola där det finns ett barn som inte har svensk bakgrund till Tulpanens förskola där hälften av barnen har utländsk bakgrund och det genomsyrar hela verksamheten. Vårt resultat kan tolkas som att arbetet med olika kulturer och språk blir en större del av verksamheten desto större utsträckning av olika kulturer som finns bland barnen. Därför tänker vi att om det skulle vara en förskola där alla barn och personal har svensk bakgrund skulle inte barnen visat något intresse för olika språk och kulturer eftersom det inte finns naturligt i verksamheten, förutom om pedagoger aktivt arbetar med att lära barnen att det finns olika kulturer och språk.

I det tredje temat i vårt resultat (tema 3) skriver vi om planerad undervisning som sker med utgångspunkt i barnens kulturella bakgrund. Lunneblad (2006) skriver om att barns kunskaper om sina egna kulturella bakgrunder inte tas tillvara i barnens vardag på förskolan utan endast vid till exempel högtider. Vårt resultat säger emot detta då vi kan se att om barngruppen är mångkulturell används barnens kulturella erfarenheter både i spontana och planerade situationer till exempel teman om olika länder och deras kulturer. För att underlätta dessa planerade undervisningssituationer tog förskollärarna hjälp av andra pedagoger eller

vårdnadshavare med utländsk bakgrund för att inte lära barnen fel. Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019) skriver att pedagoger tycker det är svårt att stötta barn i deras hemspråk eftersom de inte har möjlighet att lära sig alla språk barnen kan. Detta kan kopplas till vårt resultat genom att om förskollärarna inte har rätt kunskap, vilket är en möjlighet eftersom de alla har en svensk bakgrund, kan det därför bli svårt att undervisa om ett ämne de inte har kunskap om. I likhet med vad som framkommer i vårt resultat hävdar även Palla och Vallberg Roth (2018) och Gayle-Evans (2004) att pedagoger tar hjälp av andra med mer kunskap i ämnet för att lära sig mer och kunna lära barnen rätt.

I vårt resultats fjärde tema (tema 4) framkommer det att i avdelningsmiljön är inte kulturer och språk i fokus eftersom miljön utformas utifrån det tema eller projekt som pågår i verksamhet, enligt två av förskollärarna. Eftersom de arbetar med tema om andra lärandeobjekt är det dessa som är synliga i miljön genom barns teckningar och liknande. Utifrån detta förstår vi att om ett tema om olika kulturer och språk hade varit aktuellt, hade det också återspeglats i miljön. Marias avdelning är utformad så att barnen ska kunna leka med varandra utan att ett verbalt språk ska vara nödvändigt. Detta beror på att man anser att det viktigaste är att barnen interagerar med varandra.

Tema 5 handlar om det pedagogiska materialets betydelse för verksamheten i arbetet med kulturer och språk. Resultatet visar att förskolorna använder sig av olika sorters pedagogiskt material som till exempel spel och pussel som handlar om olika kulturer, böcker på olika språk och om olika länder och kulturer, dockor med olika etniska utseende och Polyglutt som barnen kan använda sig av. Vi menar att alla dessa saker har gemensamt att barnen får ta del av att det finns olikheter mellan människor på ett naturligt sätt i verksamheten. Gayle-Evans (2004) skriver att det är viktigt för barn att redan i förskolan lära sig om olika kulturer och de olikheter som finns i samhället för att bli medvetna om att det finns olikheter.

I vårt sjätte tema (tema 6) är två förskollärare tydliga med att det är viktigt att man som medmänniska visar empati och förståelse gentemot andra människor oavsett vilka olikheter eller likheter som kan finnas, att man inte bara utgår ifrån sig själv som ett facit utan försöka ta in andras perspektiv, vilket även Brantefors (1999) understryker. Vi menar att i förskolans verksamhet är förståelse för andra människor en viktig utgångspunkt för alla pedagoger för att

vara en bra förebild för barnen så de får se hur man ska bemöta andra människor. Utifrån dessa två förskollärares synsätt kopplar vi i resultatet ihop att när förskollärarna låter barnen prata sina hemspråk på förskolan visar de en förståelse för barnen och låter dem vara sig själva vilket vi tycker är en självklarhet att barnen ska få vara. Kultti och Pramling (2021) skriver om att pedagoger tidigare inte låtit barn prata sitt hemspråk i förskolan men att det har förändrats till idag och nu låter pedagoger barnen prata sitt hemspråk om de vill och detta stämmer överens med vårt resultat.

7.3 Slutsats

Utifrån studiens syfte och frågeställningar diskuteras här de mest centrala resultaten och dess relevans för både forskning och praktik. Syftet med studien var att undersöka hur förskollärare beskriver sitt arbete med att ge barnen en förståelse för att det finns olika språk och kulturer representerade i samhället och att undersöka hur förskollärare beskriver förskolemiljöns betydelse i detta arbete. I studiens syfte ingick även att jämföra om det är skillnad i arbetsätt om barngruppen är mångkulturell eller monokulturell.

Vår slutsats utifrån den första forskningsfrågan: ”Hur beskriver förskollärare att de arbetar med undervisning om mångfald av språk och kulturer” är att arbetet med att lära barn att det finns olika kulturer och språk lätt hamnar i bakgrunden då det endast var en av de fem förskollärarna som uttryckte att de arbetade med planerade aktiviteter i ämnet i den barngrupp hon har nu. Vi fick även syn på att oftast när en lärandesituation uppstod hos de andra fyra berodde det inte på att förskollärarna initierade det, utan att det var spontana situationer som uppstod när barnen ställde frågor om något de sett eller upplevt.

Som svar på vår andra forskningsfråga ”Hur beskriver förskollärare förskolans avdelningsmiljö i relation till arbetet med språk och mångkulturalitet”, kan vi dra slutsatsen att olika kulturer och språk inte är synligt representerade i miljön på tre av de fyra förskolorna, eftersom den är anpassad efter det projekt som pågår på avdelningen. Det som däremot finns på avdelningarna är en del pedagogiskt material som representerar andra kulturer. Avdelningsmiljöns betydelse i arbetet med olika kulturer och språk har vi inte fått ett tydligt svar på eftersom detta ämne överlag inte är prioriterat. Miljön utgjorde därför inte något fokusområde när det kom till att visa olika kulturer och språk, för fyra av fem förskollärare. För Maria som arbetade med ämnet var

det viktigare att miljön var inbjudande till lek på ett sätt som gjorde att alla barn kunde leka med varandra utan att ett verbalt språk behövs. I leken kan barn på så vis inkluderas naturligt, enligt henne.

Sammanfattningsvis drar vi slutsatsen att förskollärare som arbetar på mångkulturella förskolor undervisar barnen mer om olika kulturer och språk än förskollärare som arbetar på monokulturella förskolor eftersom det tycks vara en mer naturlig del av verksamheten när det finns barn eller pedagoger med olika kulturella bakgrunder.

7.4 Förslag till vidare forskning

Som förslag på vidare forskning utifrån denna studie skulle man kunna göra en liknande studie fast i större skala. I en sådan studie hade ett större antal respondenter och fler förskolor varit att föredra för att få en högre reliabilitet och överförbarhet. Man hade i den studien även kunnat genomföra observationer för att få en egen inblick i verksamheternas arbete.

Det hade även varit intressant med en studie om hur viktigt det egentligen är att lära sig om olika kulturer och språk i förskolan. En studie som kan genomföras under många år där några barn lär sig om ämnet i förskolan och andra barn inte lär sig om det i förskolan. På så sätt få se om det blir någon skillnad i deras tankesätt och bemötande gentemot andra människor när de är äldre.

Referenser

- Backman Prytz, S. & Lindgren, A. (2020). Att studera förskolan utifrån historiska källor. I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (red.). *Metodologi: För studier i, om och med förskolan*. Första upplagan. Malmö: Gleerups Utbildning AB. ss.223–240
- Brantefors, L. (1999). Mångkulturalismer – föreställningar om mångkulturalism och skola. *Utbildning & Demokrati*, 8(3), ss. 1–10
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Fredriksson, M. & Lindgren Eneflo, E. (2019). «Man blir lite osäker på om man gör rätt» –En studie om pedagogers arbete med flerspråkighet i förskolan. *Tidsskrift för nordisk barnhageforskning*, 18(6), ss.1–15
- Gayle-Evans, G. (2004). It is never too soon: A study of kindergarten teachers' implementation of multicultural education in Florida's classrooms. *The professional educator*, 26(2), ss.1–15
- Kullenberg, T. & Eksath, M. (2017). Pedagogisk samexistens – en problematisering av undervisningsdialogens natur. *Pedagogisk Forskning i Sverige: Relationell pedagogik*, årgång 22, 3–4, 233–254
- Kultti, A. & Pramling, N. (2021). Traditions of Argumentation in Teachers' Responses to Multilingualism in Early Childhood Education. *International Journal of Early Childhood*, (52), ss.267–280
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Lahdenperä, P. (1999). Från monokulturell till interkulturell pedagogisk forskning. *Utbildning & Demokrati*, 8(3), ss. 43–63
- Lahdenperä, P. (2000). From monocultural to intercultural education research. *Intercultural Education*, 11(2), ss.201–207

Lahdenperä, P. (2018). Inledning. I Lahdenperä, P. (red.). *Den interkulturella förskolan: Mål och arbetssätt*. Första upplagan. Stockholm: Liber. ss. 12–24

Lunneblad, J. (2006). *Förskolan och mångfalden: en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet

Lunneblad, J. (2018). *Den mångkulturella förskolan: motsägelser och möjligheter*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur

Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur

Marková, I., Linell, P., Grossen, M. & Salazar Orvig, A. (2007). *Dialogue in focus groups: exploring in socially shared knowledge*. London: Equinox Publishing

Mitchell, L. & Ouko, A. (2012). Experiences of Congolese refugee families in New Zealand: Challenges and possibilities for early childhood provision. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(1), ss. 99–107

Palla, L. & Vallberg Roth, A-C. (2018). Characteristics of preschool teaching in language, communication, and multilingualism: expressions from ten Swedish municipalities. *Problems of education in the 21st century*, 76(2), ss. 189–214

Puskás, T. (2017). Picking up the threads. Languaging in a Swedish mainstream preschool. *Early Years*, 37(3), ss. 313–325

Skolverket, (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket

Skolverket, (2020) *Antal inskrivna barn, förskoleenheter och antal barn per barngrupp 2010–2020 (XLS)*. Stockholm: Skolverket

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=F%C3%B6rskola&omrade=Barn%20och%20grupper&lasar=2020&run=1>

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Uljens, M. & Kullenberg, T. (2021). Non-affirmative school didactics and life-world phenomenology: conceptualizing missing links. I Krogh, E., Qvortrop, A., & Ting Graf, S. (red.). *Didaktik and Curriculum in Ongoing Dialogue*. Abingdon & New York: Routledge. ss. 185-203

Vetenskapsrådet (2017), *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Bilagor

Bilaga 1 – Intervjufrågor

- Hur ser barngruppen ut som du jobbar i nu? Finns det olika kulturella bakgrunder bland barnen?
- I förskolans läroplan står det att ”Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer” Hur tolkar du detta?
- Har du någon gång upplevt att det är svårt att undervisa på det sätt som läroplanen vill? Eller någon situation där lärandet inte blev som du hade tänkt dig?
- Har du arbetat med detta rent praktiskt?
- Har du någon gång hamnat i en situation där lärandet blev bra? Berätta
- Vem bestämmer vad ni ska arbeta med i verksamheten?
- Har miljön betydelse i arbetet med olika kulturer och språk? Vilken i så fall?
- Upplever du att barnen visar intresse för olika språk och kulturer? På vilket sätt?

Bilaga 2 – Informationsbrev

Vi är två studenter som läser sista terminen på förskolläraryrket på högskolan Kristianstad. Vi heter Magdalena Lingman och Matilda Sjöstrand och vi ska nu skriva vårt självständiga arbete (examensarbete) och detta kommer att vara en intervjustudie och därför vill vi gärna att du som förskollärare som arbetar med de äldre barnen deltar genom att låta dig intervjuas av oss. Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare arbetar med olika kulturer och språk i förskolan därför är vi nyfikna på era erfarenheter och tankar om detta.

Allt deltagande kommer att vara frivilligt och deltagaren har rätt att dra tillbaka sitt samtycke till deltagande i studien när som helst. Alla deltagare kommer vara anonyma och empirin som samlas in kommer endast behandlas av oss och möjligtvis handledare och bedömande lärare om det begärs av dem. Efter studiens genomförande kommer allt material raderas för er anonymitets skull. Studien kommer efter godkännande publiceras och då kommer du kunna ta del av resultaten om du vill.

Vill du delta i vår studie eller har frågor om studien och deltagandet vill vi gärna att du kontakta oss på följande mailadresser:

magdalena.lingman0480@stud.hkr.se

matilda.sjostrand0106@stud.hkr.se

Vill du ha kontakt med vår handledare kan du kontakta Tina Kullenberg på:

tina.kullenberg@hkr.se

Bilaga 3 - Samtyckesblankett

Vi vill gärna spela in ljud och bild under intervjuerna och därför vill vi gärna ha ert skriftliga samtycke.

Jag ger samtycke till deltagande i studien

Jag ger samtycke till att bli inspelad med både ljud och bild under intervjun

Jag ger samtycke till att bli inspelad med ljud under intervjun

Namnteckning: _____

Namnförtydligande: _____

Datum: _____